

אם יש עדים שהמערער סייע לו בנטילת פירות מהשדה, שוב אין טענת 'גזולה היא' אפילו תוך שלש שנים. – להלן לה: וכן כשהחזיק בפניו ולא מיחה – לדעת ר' ישמעאל ור' יהודה (מא.) לאלתר הוי חזקה).

דפים כח – כט

נא. א. מה טעם לחזקה שהיא בשלש שנים?

ב. מה הדין כאשר המערער ידוע כאדם קפדן, שיש להניח שאילו היתה הקרקע שלו, ודאי היה מקפיד על ישיבת חברו שם – האם זמן החזקה יהא או בשיעור מועט?

א. הולכי אושא היו אומרים שנלמד הדבר משור המועד, שיצא מחזקת תם לחזקת מועד כשנגה שלש פעמים. ואמרו בגמרא שזה רק לדעת ר' ישמעאל, (שהוא מהולכי אושא), הסובר שמועזילה חזקה בשלש אכילות סמוכות, וכשור המועד לדעת ר' מאיר, שבקירב נגיחותיו – נעשה מועד. (ואולם לר' יהודה אינו מועד אלא בריחוק. ולכאורה לדבריו ניתן ללמוד משור המועד אף לחכמים, אלא שמדבריו (להלן לה.) מבואר שאינו סובר כן. וכן הוכיחו בירושלמי. (וע' ב'אמת ליעקב' ובה'ר צבי'), ולדעתו תקנו ג' שנים מפני ההולכין למרחקים, שעד שיודיעו להם ויבואו וימחו – עובר זמן רב. ולשיטתו, ההקפדה היא מיד, אלא שהאריכו את הזמן מפני הסיבה הנזכרת, ואינו סובר טעם שמירת השטר – ע' בראשונים שם). אבל לחכמים (שהקובע הוא משך הזמן של שלש שנים, ולא שלש אכילות. עפ"י תוס') – אין ללמוד משור המועד. והסיקו בטעם הדבר, שעד תום ג' שנים נוהר אדם בשטרותיו, ויותר מכן שוב אינו משמרם. (ונחלקו ראשונים אם תקנת חכמים היא, כדי שלא יצטרך לשמור שטריו לעולם, או מן התורה היא שלו, שהרי רגלים לדבר, מזה שהלה שתק ולא מיחה. וי"א שגם אם תק"ח היא, לאחר שתקנו, הרי יש כאן ראייה גמורה מכך שידוע שלאחר ג' תיכנס השדה לבעלותו של המחזיק, ולא מיחה).
ב. אין חילוק אם המערער אדם רגיל או קפדן, לעולם אינה חזקה עד ג' שנים. (שכל אדם שומר את שטריו ג' שנים, גם כאשר המערער ידוע כקפדן. עפ"י רשב"א).

דף כט

נב. א. האם החזקה צריכה להיות רצופה?

ב. כיצד מעדין על החזקה?

ג. שני שותפין שהחזיקו בנכס מספר שנים, שנה זה ושנה זה, לסירוגין – האם זו חזקה?

ד. כיצד מחזיקין משטח סלעי? ומה הדין כשהחזיק שדה באכילת פירותיה חוץ מבית רובע שבה?

ה. מחאה שלא בפניו – מה דינה?

א. החזקה צריכה להיות רצופה, ואם חזקתו מפוזרת, אפילו זמן מרובה – אינה חזקה (רב הונא). ואם דרכם של בני אדם להוביר את הקרקע מדי שנה – די בג' שנים של אכילה בהפסקות. (ס"ה חמש שנים. ואם החזיק שלש שנים ברציפות – מחלוקת בין הפוסקים). ואפילו אם יש שמובירים שדותיהם ויש שאינם מובירים, יכול לטעון המחזיק שהוא מן המובירים. (ולפי טעם אחד המובא בגמרא, אין זו חזקה אלא אם עומדת השדה בין שאר שדות בורות – ע' רשב"ם, נמו"י, רש"ש, פורת יוסף, בית הלוי ח"ג נ. משמע ברשב"ם שאין מועיל אלא אם עשאה ניר בשנה שלא זרע. וכתב בבית הלוי (שם) שלדעתו כן הוא הדין אפילו אם דרך המובירים שלא לעשות ניר כלל, ודלא כשיטה המובאת בשיטמ"ק).

וכן בתנויות שעובדים בהן רק ביום – אין צריך החזקה בלילות. (וכאשר אנשים שאינם חנוונים דרים בהן בלילות – אזי צריך חזקה של ו' שנים בימים. ואם אין דרים שם בלילה כלל – די בג' שנים. עפ"י תוס'. ומסתימת

דברי הרא"ש (והראב"ד – טוען יב, ג) משמע שבין כך ובין כך צריך ו' שנים. ודעת הרשב"ם והרמב"ם, שמספיק בהחזקת ג' שנים בימים).

ואולם בשאר בתים – צריך חזקה רצופה כל הימים והלילות.

ב. אפשר על ידי השכנים, היודעים שדר בבית יום ולילה (הגם שאינם רואים ממש כל לילה ובכל הלילה). וכן אפשר שהעידו שנים שהם עצמם שכרו מן המחזיק ודרו בו יום ולילה – ובלבד שאינם נוגעים בעדות, כגון שעדיין לא שלמו שכר, ואין משנה להם אם לשלם לזה או לזה. (או כגון שאין ידוע לנו ממקור אחר שגרו שם, אלא על פיהם, והרי יכלו להכחיש הכל, ולכן נאמנים לומר דרנו ופרענו. ר"ח).

ואם העדים הינם רוכלים המחזרים בעיירות ולא היו בבית כל הזמן – די בעדותם שהיו ג"ש ברציפות, אע"פ שימים רבים נעדרו מן הבית – כן היא שיטת ר"ח (ועב"ח). וכן הדין לשיטתו בכל מחזיק שהוא רוכל שאינו מצוי בביתו. ואולם כמה פוסקים חולקים וסוברים שכשהמחזיקים הם רוכלים, אע"פ שלא טען המערער, טוענים עבורו ואומרים למחזיק, הבא עדים שהחזקת ג"ש יום ולילה.

לשיטת רשב"ם, (בפירוש דברי מר זוטרא) בסתם, מספיקה עדות על הימים, אך אם טען המערער שבא ולא מצאו בלילות, (ויש סוברים אף בטענת שמא – ע' רמב"ם, שו"ע. וע' בש"ך) – ב"ד מצריכים עדות מפורשת גם על הלילות. וכשהמערער מן הרוכלים שאינם מצויים בעירם בכל עת – אע"פ שאינו טוען, אנו טוענים עבורו. וכן שיטת הרשב"א (ועוד) – ע' בשו"ת ח"ב רג).

לשיטת רבנו תם ועוד, אין צורך בעדות על כל יום וכל לילה (בין לאביי בין לרבא בין למר זוטרא), אלא מספיק שמעידים שבכל פעם שנכנסו, ראוהו, ומחזוק שדר שם כל הזמן. וכן אם עדי החזקה מחזרין בעיירות, די בכך שמעידים שהבית היה בחזקתו ג"ש שלמות, הגם שלא היו כאן כל הזמן.

(השו"ע קמ"ח) הביא דעת הרשב"ם והרמב"ם. והרמ"א נקט לעיקר כדעת ר"ת. והש"ך הכריע שאם טוען המערער 'ברי' שלא דר בלילות – אינה חזקה).

ג. הורה רבא שאין זו חזקה מועילה, אלא אם יש להם שטר חלוקה ('עטרא') ביניהם, (שאו מוחזקים כעבור ג' שנים בין שניהם. רשב"ם).

ד. חזקת סלע – ע"י העמדת חיות או שטיחת פירות שמה. ואם החזיק בשדה ושייר בה בית רובע (דוקא, אבל פחות מכאן, בטל הוא לשדה. פוסקים) – קנה את השדה חוץ מאותו בית רובע. ואמר רב הונא ברד"ל שאם אותו בית רובע אינו בר זריעה – קנהו, ורב ביבי בר אביי חלק, שאין חילוק בדבר. (וכן הלכה – קמא, יב).

דף ל

נג. מה הדין במקרים הבאים:

א. החזיק ג' שנים בבית, ובא מערער וטוען שהיה גר בבית פנימי לאותו בית, ועבר דרכו ולכך לא הוצרך למחות בו. והמחזיק מכחישו.

ב. מכר לחברו 'כל קרקע שקניתי מבר-סיסין', וטוען עתה על קרקע מסוימת שנקראת על שם בר סיסין, שלא קנאה ממנו אע"פ שנקראת כן. – על מי מוטלת חובת ההוכחה?

ג. החזיק ג' שנים בקרקע, וטוען המערער ששהה במרחקים, מקום שאין שייכות מצויות לכאן, ובבואו מדי שנה לכאן לשלשים יום, טרוד היה בעסקיו בשוק, וזו סיבת שתיקתו ג' שנים.

ד. מחזיק שטען 'מפלוני קניתי שאמר לי שקנה ממך', והמערער טוען שהקרקע גזולה מאתו.

ה. מחזיק שטוען למערער: 'יש עמי עדים שאתה יעצת לי לקנות מפלוני קרקע זו', הרי שהודית שאינה שלך אלא שלו – הדין עם מי?